

CYNGOR SIR YNYS MON / ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL	
PWYLLGOR:	Pwyllgor Safonau
DYDDIAD:	8 Mawrth 2017
TEITL YR ADRODDIAD:	Nodyn Briffio ar y gofynion cyfreithiol mewn perthynas â datgan a chofrestru diddordeb gan aelodau y Cyngorau Tref a Chymuned
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Adrodd ar yr ymatebion dderbyniwyd gan y Cyngorau Tref a Chymuned
ADRODDIAD GAN:	Cyfreithiwr - Llywodraethu Corfforaethol
SWYDDOG CYSWLLT:	Mared Wyn Yaxley, mwycs@ynysmon.gov.uk 01248 752566

1. CYFLWYNIAD A CHEFNDIR

Trafodwyd adroddiad o dan eitem rhif 12 ar Raglen y Pwyllgor Safonau ar 14 Medi 2016 oedd yn cynnwys gwybodaeth am y gofynion o dan y côd ymddygiad ar gyfer cyngorwyr tref a chymuned.

2. NODYN BRIFFIO

Anfonwyd Nodyn Briffio, fel yr un yn **Atodiad 1**, i Glercod y Cyngorau Tref a Chymuned ar 14 Rhagfyr 2016.

Gofynnwyd i'r Clercod ddod â'r nodyn briffio i sylw eu haelodau, ac yna cysylltu efo Cyfreithiwr- Llywodraethu Corfforaethol cyn 20 Chwefror 2017 er mwyn darparu copi o gofnodion y cyfarfod perthnasol sy'n cadarnhau (a) trafodaeth y Cyngor Cymuned ar y mater, a (b) fod aelodau y Cyngor Cymuned wedi derbyn copi o'r nodyn briffio. Mae **Atodiad 2** yn darparu crynodeb o'r ymatebion sydd wedi eu derbyn.

3. GWYBODAETH BELLACH

Ar yr un diwrnod ac yr anfonwyd y Nodyn Briffio i Glercod y Cyngorau Tref a Chymuned, anfonwyd ebost i Aelodau Etholedig Cyngor Sir Ynys Môn hefyd. Pwrpas yr ebost yma oedd i'w cynghori i fod yn ofalus. 'Roedd consyrn y byddai Aelodau yn cael gwybod am y nodyn briffio yn rhinwedd eu rôl ar y cyngorau tref a chymuned ac yn ansicr yn eu dyletswyddau. Eglurwyd fod y nodyn briffio yn gywir ar gyfer dyletswydd unigolyn sy'n Gynghorydd Tref neu Gymuned yn unig a bod eu rôl nhw fel Cynghorydd efo Cyngor Sir Ynys Môn yn golygu fod yn rhaid iddyn nhw gydymffurfio efo gofynion pellach.

4. ARGYMHELLIAD

Gofynnir i'r Pwyllgor Safonau:

A. nodi cynnwys yr adroddiad a'r nodyn briffio yn **Atodiad 1**; ac

- B. i gadarnhau sut mae'n dymuno symud ymlaen mewn perthynas â'r cyngorau hynny sydd ddim wedi ymateb neu wedi ymateb ond heb ddarparu'r wybodaeth sydd wedi ei deisyfu, fel a nodir yn **Atodiad 2**.

ATODIAD / APPENDIX

1

NODYN BRIFFIO AR GYFER CLERCOD CYNGHORAU TREF A CHYMUNED
Y gofynion cyfreithiol mewn perthynas â Datgan Diddordeb gan Aelodau

A. Cefndir

Mae Deddf Llywodraeth Leol (Democratiaeth) (Cymru) 2015 wedi egluro'r sefyllfa mewn perthynas â datgan (llafar) a chofrestru (ysgrifenedig) diddordebau gan Aelodau Cyngorau Tref a Chymuned. Nod y Nodyn Briffio hwn yw crynhoi'r gofynion hynny.

B. Y Gofynion

Mae **Atodiad 1** yn cynnwys dyfyniad o gyngor a ddosbarthwyd gan Un Llais Cymru. Cyngorior Clercod i ddarllen y cyngor hwn ac i dynnu sylw eu Haelodau ato.

(i) Dyletswydd Aelod:

- Cydymffurfio â'r safonau a osodir yng Nghod Ymddygiad eu Cyngor.
- **Peidio defnyddio eu statws i ddylanwadu ar unrhyw benderfyniad sy'n debygol o roi mwy o fantais/anfantais iddynt (neu gydnabod personol) na'r rhelyw o drigolion y ward.**
- I ddatgan diddordeb personol* neu ddiddordeb sy'n rhagfarnu** ar lafar os, a phan, fydd y diddordeb hwnnw'n ymwneud â mater sy'n cael ei ystyried. Mae'n rhaid gwneud hynny pa un ai yw'r cyfarfod yn un ffurfiol neu'n anffurfiol.
- Mae'r gofyn i ddatgan diddordeb personol* neu ddiddordeb sy'n rhagfarnu** hefyd yn cynnwys unrhyw rodd a/neu letygarwch a dderbyniwyd os yw'n gysylltiedig â'r mater sy'n cael ei ystyried.
- Mewn cyfarfodydd ffurfiol:
 - ☐ Os yw aelod yn datgan diddordeb personol* / diddordeb sy'n rhagfarnu** am y tro cyntaf, mae'n rhaid i'r Aelod gyflwyno cadarnhad ysgrifenedig o'r diddordeb hwnnw i'r Clerc cyn diwedd y cyfarfod.

Mae'n rhaid i'r cadarnhad gynnwys y canlynol o leiaf:-

- Manylion am y diddordeb personol*/sy'n rhagfarnu**
- Manylion am yr eitem busnes y mae'r diddordeb yn ymwneud ag o;
- Llofnod yr Aelod.

Os yw'r diddordeb yn un sy'n rhagfarnu**, mae'n rhaid i'r cadarnhad ysgrifenedig ddatgan hefyd ei fod o / ei bod hi wedi gadael yr ystafell gyfarfod a heb gymryd rhan yn y drafodaeth.

Er hwylustod, argymhellir bod Clercod yn defnyddio dogfen safonol ar gyfer cofrestru'r diddordeb.

- ☐ Os nad oes cofrestriad, ni fydd datganiad llafar yn unig yn ddigonol a bydd yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad.
- ☐ Mae'n rhaid cadarnhau yn ysgrifenedig unrhyw newid o safbwynt diddordebau personol*/sy'n rhagfarnu** yn ysgrifenedig o fewn 28 diwrnod i'r newid ddigwydd.

(ii) Dyletswydd y Clerc:

- Cofnodi unrhyw ddiddordebau a gofrestrir gan Aelodau am y tro cyntaf mewn cyfarfod ffurfiol, yng Nghofrestr Diddordebau'r Cyngor.
- Nid oes ffurf benodedig ar gyfer y Gofrestr, ond mae defnyddio ffurflen safonol ar gyfer pob cofrestriad a'u casglu ynghyd mewn ffeil unigol, yn ôl dyddiad, neu yn ôl Aelod, yn ddigonol. Mae'r ffurflenni unigol hyn, gyda'i gilydd, yn ffurfio'r Gofrestr.
- Sicrhau bod y Gofrestr ar gael i'r cyhoedd ei harchwilio ar unrhyw amser rhesymol, ac yn electronig ar wefan y Cyngor.
- Ychwanegu unrhyw gofnodion newydd i'r Gofrestr cyn gynted ag sy'n rhesymol bosib ar ôl pob cyfarfod.
- Cofnodi datganiadau llafar a wneir mewn cyfarfodydd, yn y cofnodion, a sicrhau bod y cofnodion hynny'n cael eu cyhoeddi, unwaith y byddant wedi cael eu cadarnhau.

(iii) Yn gyffredinol:-

Nid oes gofyn i Aelodau Cyngor Tref/Cymuned gwblhau cofrestr sefydlog o ddiddordebau h.y. cofrestru manylion ymlaen llaw am gyflogaeth/busnes/daliadau tir/aelodaeth ar gyrff allanol ayb. Dyletswydd Aelodau Tref/Cymuned yw datgan diddordeb "ar y pryd" os, a phan, fydd hynny'n codi mewn cyfarfod.

Mae'n rhaid i Aelodau hefyd gadw mewn cof bod angen iddynt ddatgan diddordeb personol* a diddordeb sy'n rhagfarnu** mewn cyfarfodydd anffurfiol, a thu allan i'r Cyngor, os ydynt yn gweithredu yn rhinwedd eu swydd fel Aelodau. Mae'n debygol mai datganiad llafar yn unig fydd hwn, gan ei bod yn annhebygol y bydd system yn bodoli ar gyfer cofnodi datganiadau o'r fath.

Efallai y byddai'n arfer dda i Aelodau gadw eu cofnod eu hunain o unrhyw ddatganiadau a wneir o dan y fath amgylchiadau.

Os oes gennych unrhyw gwestiynau mewn perthynas â'r Nodyn Briffio hwn, cysylltwch â:

Mared Wyn Yaxley ar mwyys@ynysmon.gov.uk/01248 752566.

Lynn Ball ar lbxcs@ynysmon.gov.uk <<mailto:lbxcs@ynysmon.gov.uk>>/01248 752586 neu

Robyn Wyn Jones ar rwjcs@ynysmon.gov.uk / 01248 752134

Troednodyn

- * Diddordebau Personol - Cyfeiriwch at y Cod Ymddygiad sy'n cynnwys rhestr gyflawn o ddiddordebau personol posib
- ** Diddordebau sy'n Rhagfarnu – Diddordebau personol yw'r rhain y byddai arsyllwr gwrthrychol yn ystyried eu bod mor sylweddol fel eu bod yn debygol o gyfaddawdu gallu Aelod i weithredu er budd y cyhoedd.

Cofrestr Buddiannau Aelodau

Mae cofrestr buddiannau a ddatganwyd gan aelodau yn gysyniad a gynhwyswyd mewn sawl darn o ddeddfwriaeth llywodraeth leol, ac yn enwedig felly ddeddfwriaeth a gyflwynwyd yn ystod y ganrif hon. Mae'r cysyniad hwn yn gydnaws â llywodraethu agored a thryloyw. Ceir cysyniad tebyg ar gyfer cofnodi unrhyw roddion neu letygarwch a dderbyniwyd gan aelodau etholedig. Fodd bynnag, yn gyffredinol, cyfyngwyd gweithredu gofynion o'r fath i'r cyrff sector cyhoeddus mwy megis awdurdodau unedol. Yn fwy diweddar, mae canllawiau gan Lywodraeth Cymru wedi cadarnhau fod angen hefyd i gynghorau cymuned a thref yng Nghymru gadw "cofrestr" o'r fath a bod rhaid i'r gofrestr honno gael ei harddangos yn electronaidd ar wefan y cyngor, cyfleuster y mae'n rhaid i bob cyngor lleol ei gael o 2015/2016 ymlaen.

Yn rhwystredig iawn, cafwyd dryswch a gwahaniaethau barn a heriau ar y mater yma, o ran beth yn union sydd ei angen. Mae Un Llais Cymru yn barnu mai ystyr "cofrestr" yw dogfennaeth mewn unrhyw fformat sy'n dangos buddiannau aelodau (a byddai'r un peth yn wir ar gyfer unrhyw roddion neu letygarwch a dderbyniwyd gan aelodau). Nid yw gweision sifil Llywodraeth Cymru yn awgrymu unrhyw fformatau penodol i'r perwyl hwn yn y canllawiau a gyhoeddwyd ganddynt. Datblygodd Un Llais Cymru ffurflen enghreifftiol ar gyfer diben o'r fath (gweler isod).

Beth mae angen i gynghorau ei wneud:

Yn dilyn trafodaethau gyda Llywodraeth Cymru, daeth yn amlwg nad yw'r cyfrifoldeb newydd i gyhoeddi'r gofrestr buddiannau ar-lein yn cynnwys llenwi'r ffurflen yr oedd Un Llais Cymru wedi'i dosbarthu i aelod gynghorau ar yr 28ain Mai 2015. Credwyd yn wreiddiol y cafodd y ddarpariaeth i eithrio cynghorwyr cymuned a thref o ofynion paragraff 15(1) y model god ymddygiad i gofrestru rhai buddiannau ariannol ac o fathau eraill o fewn 28 diwrnod i dderbyn eu swyddi ei dileu gan Ddeddf 2013. Fodd bynnag, yn dilyn trafodaethau gyda swyddog perthnasol Llywodraeth Cymru, gwelwn nad yw hynny'n wir. Mae'r swyddog yn deall efallai y bu dryswch ar y mater hwn, ac fe gadarnhaodd nad yw Deddf 2013 yn effeithio o gwbl ar ofynion y cod ymddygiad sy'n ymwneud â datgelu a chofrestru buddiannau. Yn fyr, mae gofynion y cod ymddygiad, fel y mae'n berthnasol i gynghorau cymuned a thref, fel a ganlyn:

- a) Rhaid i gynghorwyr ddatgan buddiant personol ac, os yn briodol, fuddiant rhagfarnol sy'n gysylltiedig â materion perthnasol pan maent yn bresennol mewn cyfarfodydd.
- b) Pan mae cynghorwyr yn datgan buddiant personol am y tro cyntaf, rhaid iddynt roi cadarnhad ysgrifenedig o'r buddiant i'r Swyddog Priodol, cyn neu'n union wedi diwedd y cyfarfod. Mae'n arfer da i'r Swyddog Priodol gofnodi'r datganiadau hyn yng nghofnodion y cyfarfod.
- c) Dylai'r Swyddog Priodol gofnodi buddiannau a ddatganwyd mewn cyfarfodydd am y tro cyntaf yn y gofrestr buddiannau yn unol ag adran 81 Deddf Llywodraeth Leol 2000. Rhaid i'r gofrestr fod ar gael i'w harchwilio gan

y cyhoedd ar unrhyw adeg resymol ac, yn dilyn dyfodiad Deddf 2013, rhaid iddi gael ei gosod ar wefan y cyngor.

d) Dylid diweddarau'r gofrestr cyn gynted ag y bo hynny'n rhesymol ymarferol yn dilyn pob cyfarfod pan gaiff buddiannau newydd eu datgan.

Pa ddatganiadau i'w cofnodi:

Dylid gwneud datganiadau o fuddiannau yn unol â'r Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau awdurdodau lleol yng Nghymru (trowch at y Canllawiau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer aelodau cynghorau cymuned – sydd ar gael ar lecyn aelodau gwefan Un Llais Cymru). Mae'r canllawiau yn cynnwys manylion am fuddiannau personol a rhagfarnol ac maent yn cyfeirio hefyd at roddion a lletygarwch. Yn y pendraw, mater i'r aelodau yw penderfynu a ydynt yn gwneud datganiad o fuddiant ai peidio, gan ddibynnu ar amgylchiadau eu sefyllfa. Mae gan eraill (trydydd partïon) wastad yr hawl i herio unrhyw fethiant i ddatgan buddiant, ac mae'n bwysig felly fod aelodau'n cael eu hatgoffa i gymryd materion o'r fath o ddifrif.

Templed ar gyfer cofrestr/datganiadau:

Mae Un Llais Cymru wedi paratoi "templed" i'w ddefnyddio gan aelod gynghorau at ddibenion gweithredu cofrestr o'r fath, a chafodd ei ddosbarthu i aelod gynghorau. Mae copïau o'r templed hwn ar gael ar lecyn aelodau gwefan Un Llais Cymru, os oes angen. Os ydych yn defnyddio'r ffurflenni hyn (neu unrhyw rai eraill) ar gyfer cofnodi datganiadau o fuddiannau yn swyddogol, y "gofrestr" fel y cyfryw fydd y casgliad o'r holl ffurflenni yn cael eu cyflwyno gyda'i gilydd. Gellir cyflwyno'r rhain mewn unrhyw ddull cyfleus, efallai wedi'u trefnu yn ôl enw aelod neu ddyddiad. Yn naturiol, ni fydd aelodau nad ydynt wedi datgan unrhyw fuddiannau wedi llenwi unrhyw ffurflenni i'r perwyl hwnnw, sy'n golygu y bydd eu cofnodion yn wag (hynny yw, ni fydd ganddynt unrhyw gofnodion). Nid yw'n cael ei ystyried yn angenrheidiol dangos unrhyw ffurflenni "gwag" o'r fath ar wefan y cyngor, ond nid yw'n anghywir gwneud hynny os mynnwch.

Cyngor Council	Dyddiad y cyfarfod Date of Meeting	Copi o'r Cofnodion wedi eu darparu? Copy of Minutes supplied?
Cyngor Cymdeithas Aberffraw / <i>Aberffraw Community Council</i>		
Cyngor Tref Amlwch / <i>Amlwch Town Council</i>		
Cyngor Tref Biwmares / <i>Beaumaris Town Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Bodedern / <i>Bodedern Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Bodffordd / <i>Bodffordd Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Bodorgan / <i>Bodorgan Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Bryngwran / <i>Bryngwran Community Council</i>		
Cyngor Tref Caergybi / <i>Holyhead Town Council</i>		
Cyngor Bro Cwm Cadnant/ Cwm Cadnant Community Council		
Cyngor Bro Cylch y Garn / <i>Cylch y Garn Community Council</i>		
Cyngor Cymuned Llanbadrig / <i>Llanbadrig Community Council</i>	15.12.2016	Do / Yes
Cyngor Cymdeithas Llanddaniel-Fab / <i>Llanddaniel-Fab Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Llanddona / <i>Llanddona Community Council</i>	18.01.2017	Do / Yes
Cyngor Cymdeithas Llanddyfnan / <i>Llanddyfnan Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Llaneilian / <i>Llaneilian Community Council</i>		
Cyngor Cymuned Llanerchymedd / <i>Llanerchymedd Community Council</i>		
Cyngor Cymuned Llaneugrad / <i>Llaneugrad Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Llanfachraeth / <i>Llanfachraeth Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Llanfaelog / <i>Llanfaelog Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Llanfaethlu / <i>Llanfaethlu Community Council</i>		
Cyngor Cymuned Llanfair Mathafarn Eithaf / <i>Llanfair Mathafarn Eithaf Community Council</i>	Ionawr 2017 / January 2017	Do / Yes
Cyngor Cymuned Llanfairpwll/ Llanfairpwll Community Council		
Cyngor Cymdeithas Llanfair yn Neubwll / <i>Llanfair yn Neubwll Community Council</i>	17.01.2017	Do / Yes
Cyngor Cymdeithas Llanfihangelesceifiog/ Llanfihangelesceifiog Community Council		

Cyngor Tref Llangefni / <i>Llangefni Town Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Llangoed a Penmon / <i>Llangoed & Penmon Community Council</i>	11.01.2017	Do / Yes
Cyngor Cymdeithas Llangristiolus / <i>Llangristiolus Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Llanidan / <i>Llanidan Community Council</i>	31.01.2017	Na / No
Cyngor Cymdeithas Mechell/ Mechell Community Council		
Cyngor Cymuned Moelfre / <i>Moelfre Community Council</i>	09.01.2017	Na / No
Cyngor Cymuned Penmynydd a Star / <i>Penmynydd & Star Community Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Pentraeth / <i>Pentraeth Community Council</i>		
Cyngor Tref Porthaethwy / <i>Menai Bridge Town Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Rhoscolyn/ Rhoscolyn Community Council		
Cyngor Cymuned Rhosybol/ Rhosybol Community Council		
Cyngor Rhosyr / <i>Rhosyr Council</i>		
Cyngor Cymdeithas Trearddur / <i>Trearddur Community Council</i>	31.01.2017	Do / Yes
Cyngor Cymdeithas Tref Alaw/ Tref Alaw Community Council		
Cyngor Bro Trewalchmai / <i>Tregwalchmai Community Council</i>	09.01.2017	Do / Yes
Cyngor Cymuned Y Fali / <i>Valley Community Council</i>	21.12.2016	Do / Yes